

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи

Західноукраїнського

національного університету

Микола ДИВАК

2025 р.**ВИСНОВОК**

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Глущенко Інни Володимирівни
на тему «Відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми
особами», поданої на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

ВИТЯГ

із протоколу засідання фахового семінару кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського національного університету
від 10 грудня 2025 р., протокол № 10

**ПРИСУТНІ: : Лукасевич-Крутник І. С., д.ю.н., професор, завідувач
кафедри цивільного права і процесу; Слома В. М., д.ю.н., професор, професор
кафедри цивільного права і процесу; Москалюк Н. Б. д.ю.н., професор,
професор кафедри безпеки та правоохоронної діяльності; Марценко Н. С.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу; Зайцева-
Калаур І. В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу;
Парашук Л. Г., к.ю.н., доцент кафедри цивільного права і процесу;
Гнатів О. Б., к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу;**

Труфанова Ю. В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу;
Бутрин-Бока Н. С., к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу;
Цвігун І. М., к.ю.н., доцент кафедри цивільного права і процесу;
Лукашов Р. С., к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу;
Зигрій О. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу.

З присутніх – 3 доктори юридичних наук, 8 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження дисертантки Глущенко Інни Володимирівни на тему «Відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами», поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» щодо його рекомендації до захисту.

СЛУХАЛИ:

1. Доповідь дисертантки Глущенко Інни Володимирівни про результати дисертаційного дослідження на тему «Відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами», поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Глущенко Інна Володимирівна зробила доповідь про основні положення дисертаційної роботи, наукову новизну та найбільш вагомі теоретичні і практичні результати дослідження, які виносяться на захист.

2. Учасниками засідання фахового семінару кафедри здобувачці Глущенко Інні Володимирівні були поставлені такі запитання:

д.ю.н., професор Лукасевич-Крутник І. С.:

У роботі ви розглядаєте практику законодавчого врегулювання відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами в

зарубіжних країнах. Досвід якої країни, на Вашу думку, є найбільш ефективним з точки зору захисту інтересів учасників правовідносин?

д.ю.н., професор Москалюк Н. Б.

У п. 7 наукової новизна зазначається про розуміння мотиву та мети при завданні шкоди малолітніми та/чи неповнолітніми особами. Поясніть, будь ласка, свою думку щодо можливості ототожнення таких категорій.

к.ю.н., доцент Зайцева-Калаур І. В.

Ви схиляєтесь до розуміння «справедливої сатисфакції» як особливої форми цивільно-правової відповідальності при завданні шкоди малолітніми чи неповнолітніми особами, в чому полягає така особливість?

к.ю.н., доцент Гнатів О. Б.

Поясніть, будь-ласка, зроблений в роботі висновок, що об'єктом зобов'язання є відшкодування, яке надається потерпілій стороні та полягає у відновленні майнової сфери кредитора в натурі наданням ідентичної речі або схожої за характеристиками, або у компенсації завданих збитків. При цьому констатуєте, що на практиці переважає саме компенсація.

к.ю.н., доцент Марценко Н.С.

У п. 2 наукової новизни зазначається про трьохрічний строк відшкодування шкоди усиновлювачами, опікунами, піклувальниками, у тому числі прийомними батьками у випадку її завдання малолітніми та неповнолітніми особами. Поясніть, будь ласка, чому саме такий строк пропонується?

к.ю.н., доцент Труфанова Ю.В.

Уточніть свою позицію щодо того, що у разі неплатоспроможності батьків (усиновлювачів) або опікунів чи іншої особи, яка на правових підставах здійснює виховання малолітньої особи, суд на власний розсуд має право розпорядитися майном малолітнього, яке є у його власності, для покриття завданих збитків.

На усі поставлені запитання здобувачкою було надано вичерпну відповідь.

3. ВИСНОВОК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА:

доктор юридичних наук, професор Слома Валентина Миколаївна (науковий керівник) зазначила, що здобувачкою Глущенко Інною Володимирівною повністю виконано освітньо-наукову програму за третім освітнім рівнем доктора філософії PhD зі спеціальності 081 «Право», про що свідчить довідка про виконання освітньо-наукової програми від 04 грудня 2025 року. Дисертація Глущенко Інни Володимирівни була подана на кафедру 02 грудня 2025 року.

Науковим керівником у висновку було зазначено, що дисертаційна робота є самостійно виконаним, завершеним науковим дослідженням, що відповідає затвердженій Вченою радою темі та поставленій меті, характеризується єдністю змісту, має встановлену вимогами структуру: анотацію, вступ, три розділи, які об'єднують шість підрозділів, висновки, список використаних джерел, містить наукові положення, що мають наукову новизну та важливе значення для вирішення завдань у сфері відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами.

Актуальність, новизна, обґрунтованість основних наукових положень, висновків і рекомендацій проведеного дослідження та його значимість для юридичної науки та практики свідчить, що дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03. 2022 р. № 341), а відтак, може розглядатися на засіданні структурного підрозділу щодо її подальшого захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

4. ВИСТУПИЛИ:

Доктор юридичних наук, професор, професор кафедри безпеки та правоохоронної діяльності Західноукраїнського національного університету Москалюк Н. Б. (рецензент), яка зазначила, що дисертаційна робота Глущенко Інни Володимирівни на тему «Відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами» є актуальною, своєчасною, оскільки відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами є важливим інститутом цивільного права. Здобувачка використала при написанні роботи значну кількість наукової літератури, опрацювала нормативно-правові акти та судову практику. Отримані результати дослідження та положення, що виносяться на захист, містять елементи наукової новизни та мають практичне значення. Стосовно недоліків та дискусійних положень рецензент зазначила:

1. у роботі досліджено зміст правоздатності малолітніх та неповнолітніх осіб, однак аспіранткою не зазначено такі важливі ознаки як невідчужуваність, неприпустимість обмеження правочинами, актами органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування тощо у сфері відносин відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами.

2. У роботі на стор. 166 дисертації акцентується увага, що суди досить обмежено звертаються до поняття «справедливої сатисфакції» у питаннях компенсації моральної шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами, що частково суперечить міжнародній судовій практиці та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. При цьому авторкою не пропонується свого бачення ознак справедливої сатисфакції при застосуванні принципу «справедливої сатисфакції».

Рецензенткою зазначено, що висловлені зауваження, дискусійні питання не знижують наукової цінності дослідження і можуть слугувати предметом наукової дискусії під час захисту дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Глущенко Інни Володимирівни на тему «Відшкодування шкоди, завданої

малолітніми та неповнолітніми особами» є завершеним самостійним науковим дослідженням, оформленим відповідно до встановлених вимог, містить науково-обґрунтовані положення, у яких викладено та обґрунтовано авторський підхід щодо розуміння відшкодування (компенсації) шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами. Основні характеристики роботи вказують на її відповідність спеціальності 081 «Право», вимогам Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії PhD. Враховуючи вище наведене, вважаємо, що є всі підстави рекомендувати дисертаційну роботу до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді Західноукраїнського національного університету за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету Лукасевич-Крутник І.С. (рецензент) відзначила актуальність теми, вказала основні елементи наукової новизни та наукове значення отриманих дисертанткою результатів. Проведене дослідження ґрунтується на значному теоретичному та емпіричному матеріалі, що дозволило досягти мети дослідження та виконати поставлені завдання. В роботі простежується чіткість, структурованість і логічність викладу матеріалу, його відповідність темі дослідження. Водночас, рецензентка відмітила певні дискусійні положення:

1. У 3 розділі дисертації розглядаються питання щодо гармонізації законодавства у сфері деліктної відповідальності малолітніх та неповнолітніх осіб до стандартів Європейського Союзу, зокрема зроблено висновок про неоднакові підходи щодо розуміння, а відтак застосування поняття «компенсація моральної шкоди» та «справедливої сатисфакції». Національні суди, як правило, звертаються до цього поняття лише у рідкісних випадках при вирішенні питання щодо компенсації моральної шкоди, що загалом суперечить розумінню справедливої сатисфакції, про яку зазначено у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Разом з тим, у третьому розділі варто

було б окремими підпунктами виокремити закордонний досвід та гармонізацію законодавства.

2. Розглядаючи вікові критерії малолітніх та неповнолітніх осіб варто було б більш детально дослідити усвідомлення дій у різні вікові етапи цивільної дієздатності у зазначених осіб. Адже, як відомо, при завданні шкоди малолітня та неповнолітня особа може перебувати у різних психологічних станах. З огляду на це, хотілося б почути думку здобувачки про наявність висновку психолога як експерта щодо дій малолітніх чи неповнолітніх осіб, в тому числі при відшкодуванні шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами.

Втім, зазначені зауваження стосуються дискусійних або таких, що потребують уточнення, питань та не применшують у цілому високої позитивної оцінки дисертаційного дослідження. За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю висновків і пропозицій дисертація Глущенко Інни Володимирівни на тему «Відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами» відповідає вимогам до написання дисертації на здобуття ступеня доктора філософії і може бути подана до захисту в разовій спеціалізованій раді Західноукраїнського національного університету зі спеціальності 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету Гнатів О. Б. (рецензент) у своєму виступі акцентувала увагу на актуальності обраної Глущенко І. В. теми дисертаційного дослідження, науковому рівні зроблених авторкою пропозицій, належній апробації результатів дослідження, які відповідають основним положенням дисертації. Рецензентка зазначила, що для дослідження дисертанткою обрано як теоретичні напрацювання українських та зарубіжних вчених, так і значну емпіричну базу, що дозволило сформулювати теоретико-концептуальний базис дослідження. У цілому, позитивно, оцінюючи дисертаційну роботу, рецензентка виокремила низку дискусійних положень:

1. Розглядаючи в роботі такі категорії як воля та волевиявлення малолітніх та неповнолітніх осіб авторка слушно зазначає, що у зобов'язаннях із завдання шкоди малолітніми та неповнолітніми особами, волевиявлення можна характеризувати з трьохстороннього аспекту, зокрема, як пряме, непряме, мовчазне. Пряме волевиявлення розуміється у навмисних діях малолітніх та неповнолітніх осіб. Непряме – у випадках, коли особи є учасниками завдання шкоди та несвідомо або під загрозою перед іншими особами стають учасниками завдання шкоди. Мовчазне волевиявлення – беззаперечна участь у завданні шкоди (стор. 169-170 дисертації). Разом з тим, хотілося б почути думку здобувачки щодо того, чи вираз волі законних представників малолітніх чи неповнолітніх осіб має відповідати виключно законним інтересам їх підопічних, чи має містити лише контролюючу ознаку.

2. Досліджуючи правовий статус малолітніх та неповнолітніх осіб як учасників правовідносин з відшкодування шкоди, дисертантці варто було б дослідити й принципи інтегрованої системи захисту прав дітей ЄС.

Разом з тим, висловлені зауваження є дискусійними та можуть бути предметом наукової дискусії під час публічного захисту дисертації. Дисертаційна робота Глущенко Інни Володимирівни на тему «Відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами» є завершеним самостійним науковим дослідженням, що дає підстави зробити висновок, що авторка реалізувала поставлені завдання. Представлена наукова робота за своїм науковим рівнем, одержаними результатами дослідження та науковими пропозиціями відповідає вимогам, що ставляться до наукових робіт такого рівня, що дозволяє рекомендувати її до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді Західноукраїнського національного університету за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційної роботи також взяли участь: к.ю.н., доцент **І.В. Зайцева-Калаур**, к.ю.н. **Парашук Л.Г.**, к.ю.н., доцент **Марценко Н.С.**

У своїх виступах члени фахового семінару кафедри зазначили, що дисертаційна робота Глущенко Інни Володимирівни на тему «Відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами» виконана на актуальну тему. Дисертаційна робота відзначається належним рівнем наукової новизни, висновки та пропозиції є науково обґрунтованими. Наукові досягнення здобувачки опубліковані у фахових виданнях та апробовані на науково-практичних конференціях.

На підставі результатів обговорення присутні на засіданні

УХВАЛИЛИ:

1. Прийняти висновок щодо дисертаційної роботи Глущенко Інни Володимирівни на тему «Відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами» як такої, що відповідає вимогам, які заявлені до дисертації.
2. Пропонувати Вченій раді університету прийняти висновок фахового семінару та затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради із захисту дисертації Глущенко Інни Володимирівни.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Глущенко Інни Володимирівни, поданої на здобуття ступеня доктора філософії на тему «Відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами»

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету

Вибір теми обумовлений необхідністю дослідження питань відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами, адже проблеми регулювання деліктних правовідносин за участю малолітніх та

неповнолітніх осіб є особливими, зважаючи на суб'єктний склад учасників правовідносин. Різний підхід щодо виконання батьківських обов'язків, байдужість працівників закладів освіти, а також несправедливі судові рішення тощо зазвичай призводять до численних порушень прав та інтересів потерпілої сторони та малолітніх чи неповнолітніх осіб в цілому.

Актуальність цієї тематики зумовлена також й тим, що у доктрині приватного права України нараховується вкрай мала кількість спеціальних досліджень відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами. У сучасних наукових дослідженнях, які відомі на сьогодні, розглядаються аспекти цивільно-правового захисту майнових прав, правові наслідки правочинів, а також особливості їх вчинення малолітніми та неповнолітніми особами.

З огляду на це тема дисертаційного дослідження є актуальною і своєчасною.

Дисертаційна робота пов'язана із науковими темами Західноукраїнського національного університету: «Гармонізація цивільного законодавства України з правом Європейського Союзу» (державний реєстраційний номер – 0118U003550) та «Оновлення приватного права України в умовах євроінтеграційних процесів» (державний реєстраційний номер – 0122U201568).

Мета, завдання та методи дослідження. Об'єкт та предмет дослідження

Метою дисертаційної роботи є формування нових теоретичних положень щодо відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами, та вироблення на цій основі пропозицій, спрямованих на розвиток цивільного права та вдосконалення чинного законодавства України.

Мета дисертаційного дослідження обумовила необхідність постановки і вирішення таких *завдань*:

- розкрити поняття та систему деліктних зобов'язань у цивільному праві України;

- охарактеризувати суб'єктний склад у зобов'язаннях з відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами;

- визначити відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами як міру цивільно-правової відповідальності;

- охарактеризувати підстави звільнення від обов'язку відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами;

- виявити та охарактеризувати проблемні моменти виконання зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами як способу реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків;

- обґрунтувати шляхи гармонізації законодавства у сфері деліктної відповідальності малолітніх та неповнолітніх осіб до стандартів Європейського Союзу;

- розробити теоретичні пропозиції та практичні рекомендації щодо удосконалення чинного законодавства у сфері деліктних відносин малолітніх та неповнолітніх осіб.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами.

Предметом дослідження є національне законодавство України щодо відшкодування шкоди, нормативно-правові акти інших держав, теоретико-методологічні положення, концептуальні наукові підходи, а також судова практика про відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження складають загально-наукові та спеціально-правові методи наукового пізнання. Зокрема, історико-правовий метод уможливив виявити етапи становлення та розвитку деліктних зобов'язань у цивільному праві України (*підрозділ 1.1.*). Філософсько-діалектичний метод надав можливість окреслити правове регулювання

деліктних зобов'язань за участю малолітніх та неповнолітніх осіб (*підрозділ 1.2.*). Системний метод використано з метою з'ясування особливостей суб'єктного складу у зобов'язаннях з відшкодування шкоди, підстави та умови деліктної відповідальності за завдану малолітніми та неповнолітніми особами шкоду (*підрозділи 1.2, 2.1*). Використання методу правового аналізу надало можливість: розкрити особливості підстав та виокремити умови відповідальності за шкоду, завдану малолітніми та неповнолітніми особами; встановити особливості відшкодування шкоди; виявити підстави звільнення від обов'язку відшкодування шкоди, завданої малолітніми чи неповнолітніми особами (*підрозділ 2.1, 2.2, 3.1, 3.2*). Діалектичний метод дослідження надав змогу розкрити динаміку виконання деліктних зобов'язань крізь призму детермінованості та єдності процесів формування юридичної відповідальності (*підрозділ 3.1*). Застосування методу правового прогнозування дозволило визначити напрями гармонізації національного законодавства у сфері відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами, із законодавством Європейського Союзу (*підрозділ 3.2*). Метод моделювання використовувався для формування рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства України та практики його застосування (*розділ 1,2,3*).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є комплексним науковим дослідженням теоретичних і практичних основ відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами. Ступінь новизни визначається формулюванням і розвитком наукових положень і отриманням нових висновків щодо відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами.

У результаті проведених наукових пошуків сформульовано й обґрунтовано або уточнено наукові положення, які виносяться на захист:

вперше:

1) запропоновано концепцію «втрачених можливостей», яка застосовується у судовій практиці Європейського суду з прав людини щодо відшкодування шкоди, зокрема відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами, прирівнювати до концепції «неповної компенсації у випадку непевності причинного зв'язку» у деліктних зобов'язаннях;

2) встановлено, що усиновлювачі, опікуни та піклувальники, у тому числі прийомні батьки, у яких малолітня чи/та неповнолітня особа перебувала тривалий час на вихованні, зобов'язані відшкодувати шкоду, завдану цими особами протягом трьох років після скасування усиновлення (опіки чи піклування) або усунення їх від виконання функцій опікуна чи піклувальника, у випадках недоведення, що шкода не є наслідком невиконання ними батьківських обов'язків;

3) обґрунтовано тезу, що при завданні шкоди кількома малолітніми чи неповнолітніми особами, відшкодування (компенсація) здійснюється за принципом «розмір частки залежить від поведінки кожної малолітньої та/чи неповнолітньої особи як причини виникнення шкоди», адже в силу вікового, психічного розвитку такі особи можуть діяти по-різному;

4) обґрунтовано позицію, що за письмовою заявою – згодою потерпілої сторони або особи, яка за законом має право на відшкодування шкоди, суд на підставі рішення може дозволити одноразову виплату відшкодування шкоди із урахуванням матеріального становища завдавача шкоди та можливості подальшої індексації цієї суми, в залежності від настання обставин, передбачених статтями 1203, 1204, 1208 ЦК України.

5) доведено, що «справедлива сатисфакція» є особливою формою цивільно-правової відповідальності при завданні шкоди малолітніми чи неповнолітніми особами;

удосконалено:

6) аргументацію, що у системі деліктних зобов'язань насамперед визначаються сфера дії правової категорії зобов'язань в цілому та

співвідношення окремих деліктних зобов'язань між собою зокрема. Для цього відбувається розмежування цілої групи зобов'язань на окремі підгрупи за різними ознаками. Основу класифікації деліктних зобов'язань становлять: суб'єкти зобов'язань, об'єкти правопорушення, порядок відшкодування збитків, а також функція, яка виконується певним видом зобов'язання. Метою такої класифікації є визначення зв'язку загальних та спеціальних норм деліктного законодавства, а також виявлення специфіки окремих їх видів;

7) підхід до розуміння мотиву та мети при завданні шкоди малолітніми та/чи неповнолітніми особами. Вважається, що малолітні та неповнолітні особи, завдаючи шкоду, не усвідомлюють, або не до кінця усвідомлюють мету та мотив. У більшості випадків форма зовнішнього волевиявлення малолітніх та неповнолітніх осіб є неадекватною їх внутрішній волі, з огляду на можливість помилки у сприйнятті реальних загроз а також в очікуванні певних результатів суб'єктами;

8) тезу, що у разі неплатоспроможності батьків (усиновлювачів) або опікунів чи іншої особи, яка на правових підставах здійснює виховання малолітньої особи, суд на власний розсуд має право розпорядитися майном, яке є у власності малолітньої особи, для покриття завданих збитків;

набули подальшого розвитку:

9) позиція, що заклади освіти та/або особи, які здійснюють нагляд за малолітніми та неповнолітніми особами на підставі договору, мають відповідати за недобросовісне виконання своїх обов'язків. Вважається, що обов'язки батьків та закладу освіти чи осіб, які здійснюють нагляд за малолітніми та неповнолітніми особами, є різними в силу того, що до обов'язків батьків входить виховання таких осіб, а до обов'язків закладу освіти – нагляд за ними. Відтак, якщо шкода завдана під час перебування малолітньої та/чи неповнолітньої особи в цьому закладі, останній повинен нести відповідальність з підстав відсутності належного нагляду та/чи контролю, якщо не доведе, що шкода сталася не з його вини;

10) ідея про те, що об'єктом зобов'язання є відшкодування, яке надається потерпілій стороні та полягає у відновленні майнової сфери кредитора в натурі (надання ідентичної речі або схожої за характеристиками) або у компенсації завданих збитків. При цьому констатується, що на практиці переважає саме компенсація, адже, по-перше, відшкодування в натурі зазвичай призводить до труднощів для малолітніх чи неповнолітніх осіб-завдавачів шкоди і не завжди може бути прийнятним для потерпілого, а, по-друге, у разі, коли мова йде про завдання шкоди здоров'ю або смерті, єдиною компенсацією за таку втрату є грошові кошти чи інші грошові зобов'язання.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Дисертаційна робота Глущенко Інни Володимирівни має чітку логічно побудовану структуру, що відповідає вимогам до характеру та змісту наукових праць.

Якісний аналіз змісту дисертаційної роботи свідчить про те, що наукові положення, висновки, рекомендації, які сформульовані у дисертації, є теоретично обґрунтованими та достовірними. Достовірність отриманих результатів дослідження забезпечується тим, що вони отримані авторкою в результаті використання загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Серед використаних у роботі методів дослідження слід відмітити діалектичний, історико-правовий, формально-логічний, порівняльно-правовий, правового прогнозування, моделювання.

Наукові положення, висновки й рекомендації відзначаються достовірністю, яка забезпечена використанням значної кількості нормативно-правових актів, фахової літератури, судової практики.

Практичне значення роботи

Сформульовані висновки та пропозиції можуть бути використані для подальших досліджень відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами. Обґрунтовані у дисертаційному дослідженні висновки

та пропозиції можуть бути використані у: нормотворчій сфері – для удосконалення положень чинного законодавства, якими передбачається обов'язок відшкодувати шкоду, завдану малолітніми чи неповнолітніми особами; науково-дослідній сфері – для подальшого розвитку деліктних зобов'язань і положень цивільного законодавства України щодо відшкодування шкоди, завданої малолітніми чи неповнолітніми особами; правозастосовчій діяльності, зокрема, під час розгляду і вирішення судами справ про відшкодування шкоди, завданої малолітніми чи неповнолітніми особами; освітньому процесі – при викладанні та підготовці підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій з дисципліни «Цивільне право».

Основні положення та результати дисертаційної роботи використано в освітньому процесі Західноукраїнського національного університету (акт впровадження № 126-24/1261 від 11 червня 2025 р.).

Наукові розробки, висновки та рекомендації автора були використані у практичній діяльності: Адвокатського об'єднання «Перша колегія адвокатів України», Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції, Верховного Суду.

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора

Основні теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження відображено в 11 наукових публікаціях, серед яких: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в іноземному виданні, тези доповідей на 3 наукових конференціях.

Список публікацій добувача за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Глущенко І. В. Причинно-наслідковий зв'язок – умова відповідальності батьків за шкоду, заподіяну малолітніми чи неповнолітніми особами. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. №4 (36). С. 114–118. DOI: 10.35774/app2023.04.114

2. Глущенко І. В. Особливості суб'єктного складу в зобов'язаннях з відшкодування шкоди заподіяної малолітніми чи неповнолітніми особами. *Multidisciplinární mezinárodní vědecký magazín «Věda a perspektivy»*. 2023. № 9(28). Р. 409–423. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-9\(28\)-409-423](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-9(28)-409-423).

3. Глущенко І. В. Справедлива сатисфакція як особлива ознака при компенсації (відшкодуванні) шкоди завданої малолітніми та неповнолітніми особами. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 65–68. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/14>

4. Глущенко І. В. Неналежне виховання як ознака причинно-наслідкового зв'язку у заподіянні шкоди малолітніми та неповнолітніми особами. *Юридичний вісник*. 2023. № 4. С. 168–176. DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v4.2023.22>

5. Глущенко І. В. Поняття та система деліктних зобов'язань за чинним Цивільним кодексом України. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Збірник наукових статей. 2006. Випуск XVII. С. 84–89.

6. Глущенко І. В. Відповідальність батьків за шкоду, завдану їхніми дітьми. *Університетські наукові записки*. 2005. № 3 (15). С. 117–120.

7. Глущенко І. В. Обсяг та спосіб відшкодування майнової шкоди, завданої неповнолітніми у цивільному законодавстві. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Збірник наукових статей. 2005. Випуск XV. С. 66–72.

8. Карп (Глущенко) І. В. Умови відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Збірник наукових статей. 2004. Випуск XIV. С. 112–118.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9. Глущенко І. В. Деякі питання відшкодування шкоди за участю малолітніх чи неповнолітніх осіб. *Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав*: матеріали науково-практичної конференції, присвяченої

пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова (Харків, 15 грудня 2021 р.). Харків, 2021. С. 173–176.

10. Глущенко І. В. Компенсація моральної шкоди завданої малолітніми та неповнолітніми особами: питання гармонізації законодавства України. *«Globalization of scientific knowledge: international cooperation and integration of sciences»* (13 жовтня 2023 року (Вінниця, UKR – Відень, AUT). 2023. С. 89–90.

11. Глущенко І. В. Окремі аспекти солідарної відповідальності малолітніх та неповнолітніх осіб за завдану ними шкоду. *Global science: prospects and innovations: The 5th International scientific and practical conference* (December 28–30, 2023). Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2023. P. 942–945.

Текст дисертаційної роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень StrikePlagiarism. За результатами перевірки, виявлено відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело та встановлено, що дисертаційна робота Глущенко Інни Володимирівни на тему: «Відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами» відповідає принципам академічної доброчесності.

Апробація матеріалів дисертації

Основні теоретичні положення та їх обґрунтування, рекомендації практичного характеру, що містяться у дисертації, були оприлюднені на таких конференціях: науково-практичній конференції «Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав», присвяченій пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова (Харків, 15 грудня 2021 р.); міжнародній науковій конференції «Globalization of scientific knowledge: international cooperation and integration of sciences» (Вінниця, UKR – Відень, AUT, 13 жовтня 2023 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Global science: prospects and innovations» (Liverpool, December 28–30, 2023).

Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертаційна робота виконана українською мовою із дотриманням наукового стилю викладення змісту, характеризується цілісністю, смисловою завершеністю, логічною послідовністю розгляду питань, точністю та коректністю вживання спеціальної термінології, стислістю та об'єктивністю викладених основних матеріалів дослідження. Стиль викладу наукових положень, результатів досліджень, висновків і рекомендацій є зрозумілим та доступним до його сприйняття.

Відповідність дисертації нормативно встановленим вимогам та можливість подання до захисту

Враховуючи актуальність теми дисертації, обґрунтованість отриманих результатів, наукову новизну і практичне значення дослідження, повноту викладення матеріалів дисертації в наукових працях, що відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341) та напряму наукового дослідження освітньо-наукової програми ЗУНУ, структурний підрозділ рекомендує подати дисертаційну роботу Глущенко Інни Володимирівни на тему «Відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами» за спеціальністю 081 «Право» до захисту в разову спеціалізовану вчену раду.

У результаті розгляду дисертації Глущенко Інни Володимирівни та повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛИЛИ:

1. Пропонувати Вченій раді університету такий склад разової спеціалізованої вченої ради:

Головою разової спеціалізованої вченої ради призначити:

доктора юридичних наук, професора Лукасевич-Крутник Ірину Степанівну, завідувача кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету.

Рецензентами:

доктора юридичних наук, професора Москалюк Надію Богданівну, професора кафедри безпеки та правоохоронної діяльності Західноукраїнського національного університету;

кандидата юридичних наук, доцента Гнатів Оксану Богданівну, доцента кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету.

Опонентами:

доктора юридичних наук, професора Отраднову Олесю Олександрівну, професора кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

кандидата юридичних наук, професора Черняк Олену Юріївну, професора кафедри міжнародного та європейського права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

2. Рекомендувати новоствореній разовій спеціалізованій вченій раді прийняти дисертаційну роботу Глущенко Інни Володимирівни на тему «Відшкодування шкоди, завданої малолітніми та неповнолітніми особами» до захисту.

Головуюча на засіданні

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного
права і процесу

Наталія МАРЦЕНКО